

PIERRE SAUTREUIL

PROHRANÉ VÁLKY JURIJE BĚLJAJEVA

Pierre Sautreuil: Les guerres perdues de Youri Beliaev

Vydání knihy podpořilo Ministerstvo kultury České republiky

Copyright © Editions Grasset & Fasquelle, 2018

Translation © Tomáš Havel, 2020

ISBN 978-80-7511-592-8

ISBN 978-80-7511-593-5 (epub)

ISBN 978-80-7511-594-2 (pdf)

Mým rodičům

Jaký užitek myslíte, že veřejnosti prokážete, můžete-li říci jen to, že barbara na březích Oxu či Jaxartu vystřídal jiný barbar?

Voltaire
Filosofický slovník

Paříž, 19. prosince 2017

Předmětem této knihy není válka na Ukrajině. Tento konflikt, který v okamžiku, kdy píšu tyto řádky, stále probíhá, je jen jevištěm setkání, o němž se chystám psát. Náhoda prostě chtěla, abych se s Jurijem Běljajevem seznámil na podzim roku 2014 ve válkou zničené Luhanské oblasti.

Od vypuknutí války uplynulo několik let a Ukrajina už není předmětem hlavních zpráv. Usoudil jsem proto, že než se pustím do líčení svého příběhu, bude dobré připomenout, jak se zbědovaný hornický kraj na východě Ukrajiny dostal, než vášnivý mediální zájem zase opadl, do hledáčku celého světa.

Dne 21. listopadu 2013 se vláda ukrajinského prezidenta Viktora Janukovyče rozhoduje přerušit jednání o plánovaném podpisu smlouvy o přistoupení k EU a dává přednost ekonomickému partnerství s Ruskem. V reakci na to proevropsky smýšlející studenti organizují demonstrace v Kyjevě, ty jsou brutálně potlačeny. Obyvatelé ukrajinského hlavního města, šokovaní policejním násilím a rozhořčení zkorumpovaností systému, se na znamení protestu rozhodují obsadit Majdan Nezaležnosti, náměstí Nezávislosti. Situace se rychle vyostřuje, střety obyvatel s pořádkovými jednotkami vytvářejí v centru města ovzduší povstání. 18. února 2014 je vydán rozkaz ke střelbě do davu. O život přicházejí desítky osob, 21. února 2014 prezident Janukovyč prchá ze země.

Revoluce dosáhla svých cílů, ovšem v ruský hovořících oblastech na východě a jihu Ukrajiny vypukají protesty proti nové situaci. V březnu 2014 ruské vojenské jednotky v převlečení za místní povstalece přebírají kontrolu nad Krymem. Poloostrov se na základě referenda o sebeurčení, jehož výsledky mezinárodní společenství neuznalo, vyslovuje pro připojení k Rusku. Anexe je 21. března oficiálně potvrzena Moskvou.

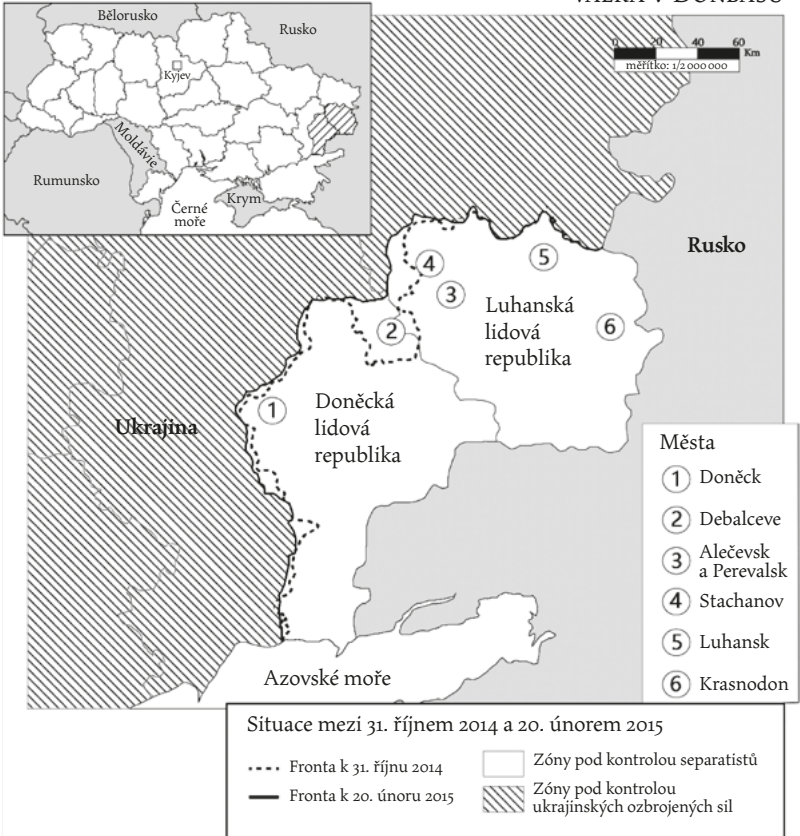
V Donbasu, hornickém kraji na východě země, berou do rukou zbraně proruští aktivisté a také požadují připojení k Rusku. V dubnu jsou vyhlášeny Doněcká a Luhanská lidová republika. Nová

ukrajinská vláda se chce vyhnout krymskému scénáři a 2. května nařizuje své armádě zasáhnout.

V bojích onoho horkého léta přicházejí o život tisíce lidí. Ukrajinské ozbrojené síly postupují vpřed a separatisty z Donbasu brzy zatlačují do jejich bašt ve městech Doněck a Luhansk. Jejich situace vypadá beznadějně, když koncem srpna protiofenzíva ruské armády ukrajinský postup zastavuje. Poražená Ukrajina je donucena vyjednávat. Dne 5. září 2014 je v běloruském Minsku podepsáno křehké příměří.

Několik dní před tím překročil rusko-ukrajinskou hranici sedmapadesátiletý občan Ruska jménem Jurij Běljajev a zamířil do Doněcku, aniž věděl, zda se odtud ještě někdy vrátí.

VÁLKA V DONBASU

„Haló? HALÓ! Sakra, není tady signál. Jedeme do Luhansku... Do Luhansku! Nemůžu teď do přímého vstupu, musíme se dostat přes frontu... Jo, ostatní novináři jsou v Doněcku, právě proto jedeme do Luhansku. Zpravodajsky pokrýt volby. Vol-by... Proruské síly chtějí vypadat důvěryhodně. Co? Jasně, Ukrajinci si můžou stěžovat, jak chtějí, stačí, když tuhle idiotskou válku vyhrajou!“

„Dobry, už zmlkni, Sautreuli.“

„Počkej, už končím.“

Za volantem sedí Sébastien Gobert, 29 let, ukrajinský zpravodaj deníku *Libération*, rádia RFI a asi dvaceti dalších médií. V kufru a na zadním sedadle své Dacie Logan vozí výbavu novináře, který se už nějakou dobu pohybuje na východě: stavbařskou přílbu, čisté i špinavé oblečení na týden, zimní boty, pytlík sušenek, pět litrů vlažné vody, zbrusu nový Canon, lahev whisky, dvě neprůstřelné vesty a dětskou sedačku.

„Podej mi telefon, Pierre, musím se podívat na Google Maps.“

„Chvilíčku, to je protestantský rádio z Paříže, chtějí vědět, co je nového.“

„Platěj dobře?“

„Neplatěj vůbec, ale ten pořad uvádí jeden kámoš. Nebudeme mít problémy dostat se s tvým autem přes frontu?“

„Proč?“

„Má francouzský značky. Separatisti se budou zajímat.“

Zatím nesněží. Hnědé odstíny stepi kolem nás potemňují. Zvolna se stmívá. Gobert zastavuje u krajnice, protahuje se v sedadle a odkládá sluneční brýle.

„Musíme dojet do Luhansku ještě za světla, potom by to bylo mnohem nebezpečnější. Kde jsme?“

„V Novoajdaru. Tudy přes frontu nemůžeme, probíhají tam boje. Zkusíme to víc na východ.“

„Máš představu, kudy to vzít?“

„Jo. Pojedeš směrem na Starobilsk a potom uhneš doprava na Billovodsk. Za ním odbočíme na jih, čáru přejedeme ve Stanycji Luhanské. Je to tak ještě na hodinu cesty. Máš v tý svý káře nějaký cédéčka?“

„Koukni se do přihrádky, mám tam ruskej rock.“

V oblaku zvířeného prachu kolem nás projíždí kolona obrněných aut s ukrajinskými znaky. Gobert odložil sluneční brýle a přežvokuje koláč se špenátem, který si koupil před třemi dny v Kyjevě. Vyrazíme dál.

Průjezd ukrajinskými checkpointy nám trvá déle, než jsme předpokládali, do Stanycje Luhanské přijíždíme za tmy. Frontovou linií u městečka sestávajícího z rozbořených baráků tvoří řeka. Dělostřelectvo a pěchota, namačkané za zástěnou stromů na kdysi zelených březích, číhají na nějakého nepřítele, který by se dal zabít.

Vstoupit poprvé na půdu Luhanské lidové republiky je jako překonat předčasně řeku Styx. Máme zhasnutá světla, otevřenými okénky slyšíme téct, aniž ji vidíme, temnou vodu v Doňci. Sotva tušíme děravý most před sebou, působí dojmem, že se pod tíhou auta propadne. Na druhé straně, pod klenbou z holých větví, tančí záře z žhavých uhlíků po obličejích mužů střežících checkpoint separatistů. Plameny jim prohlubují tváře, na chvíli se zalesknou na kovu zbraně, ozáří nezasřizené vousy a zaniknou v očním bělmu. Hromada z několika pneumatik vytyčuje smrtelnou hranici. Dospívající kluk se samopalem stejně velkým jako on se mrkne na naše pasy a beze slova nám dovolí projet. Auto se rozjíždí se skřípěním gum. Doněk za námi dál zvolna teče k Azovskému moři. Hvězdy na nebi září jako malé, vyšeptalé diody. Cédéčko spustí novou skladbu.

Ještě pár kilometrů a budeme v Luhansku. Reflektory Loganu odkrývají fragmenty měsíční krajiny podél svahu. Ozývá se jen kytara a hlas Sergeje Kalugina: „*V ohromné, nebeské zemi nás přivítalo hrobové ticho.*“

Výbuchy dělostřeleckých granátů potrhaly svodidla u krajnice čtyřproudé silnice jako zvlhlý papír. Ve svazích údolí se rozlehne pár výstřelů, potom se znovu vrací ticho. Ze tmy se vynořují a hned zase v černí noci mizí trosky osad rozbombardovaných dělostřelectvem. Písnička v rychlém rytmu pokračuje, konečně vjíždíme na předměstí Luhansku, z nichž od vypuknutí bojů zmizela velká část obyvatel: „*My věděli, že můžeme odejít, zapomněli však, kudy vede cesta zpět.*“

Bombardování město těžce poškodilo, odneslo to pouliční osvětlení a semaforey. Spěchající stíny prokluzují mezi řadami domů, chabě

osvětlené zapálenými hromadami listů u cesty, projíždějící auto zdraví štěkot toulavých psů.

„Goberte...”

„Hm?”

„Co je dneska za den?”

„Pátek.”

„Nemyslím den, ale datum?”

Na druhém konci města třeskne dávka z kalašnikova. Blíží se hodina zákazu vycházení. „*Dokud budu žít, půjdu za tebou...*“ Z široké boční ulice vyjela dvě bílá vozidla se znakem netopýra, dál se ženou po bulváru na plný plyn.

„Jednatřicátýho října.”

„Tak jsem si to myslel správně...”

Kytara znovu nabývá na síle, Sergej Kalugin křičí z plných plic: „*Naše matko vlasti, SSSR!*”

„Co?”

„Dneska je Halloween!”

2. ██████████

„Hotel Rendez-vous byl postaven v roce 2008 a patří k nejlepším v Luhansku. Ochotný personál vám pomůže s organizací návštěvy našeho krásného města. Hosté mají k dispozici saunu, kulečnický a bar. Záruka spokojenosti!”
(ukrhotels.net)

„Pobyt v tomto hotelu se mi velice líbil. Příjemný personál, vynikající kuchyně, pohodlné pokoje. Určitě se sem ráda vrátím!”
(Inna, 28. března 2012)

„V hotelu Rendez-vous jsem pobýval jen jednu noc, ale byl jsem nadšený! Už se nemůžu dočkat na další pobyt v Luhansku!”
(Roman, srpen 2009)

„Neboj, na ukrajinskej hotel to není zase takovej průser...“

(Sébastien Gobert, 31. října 2014)

„Jako bysme měli na výběr. Kolik nocí tam strávíme?“

„Týden bude stačit. Než napadne první sníh, musím zajet do Kyjeva nechat přezout gumy.“

Recepce se noří v přítmí. Vzadu v místnosti nějaký stařec sleduje v katodovém šerosvitu soutěž v televizi. Tlustá šéfka podniku si posunula brýle na čelo a pečlivě přepočítává peníze, které jsme položili na pult. Válka paralyzovala bankovní služby, veškeré platby se provádějí v hotovosti. Tloušťka štůsků bankovek se s pádem kurzu hřívny stala barometrem vyostření ozbrojeného konfliktu.

Když dopočítala, nabrala do náruče toaletní papír a vede nás do pokoje. „Všecky cimry jsou v přízemí. V suterénu je bar a sauna. Ale obojí je zavřený. Já se jmenuju Elena. Tady je to, číslo sedm. Od té doby, co ty *debilové* vyhodili do vzduchu elektrárnu, je tady trochu zima. Dostali jste deky navíc. S teplou vodou je to stejný.“

Elena se skrčí, aby mohla projít do maličké koupelničky. „Splachovadlo nefunguje, dala jsem vám sem kbelík na vodu. Kdyby přestala téct, tak se dá koupit v kanystrech v obchodě naproti.“ Pokládá ruličky toaleťáku na dlaždičky a vycouvá zas do pokoje.

„Gauč už nejde rozkládat, ale dvojpostel je pohodlná, vyspíte se v ní oba. Mně je to jedno, ale radši nedělejte hluk, jsou tady ubytovaní i vojáci. Nemaj teplouše moc v lásce.“

„V hotelu jsou vojáci?“

„Jo, *debilové* s kvérama. Chtěli mi zrekvírovat celej hotel, tak jsem je poslala někam. *Čort vazmi!* Ty Rusáci, co u mě bydlí, se jenom ožírají jako prasata!“

Elena se obtočí kolem kufrů a postaví se do dveří. „Máme wifi, ale elektrika je na příděl, vždycky běží jenom v jedný čtvrti. Tady u nás mezi šestou a jedenáctou večer.“ Chodbou se rozléhají těžké kroky a cvakání zbraní. Elena sáhne na kliku. „Snídaně neděláme, ale když budete mít hlad, tak řekněte. Oloupu vám bramboru. Tak dobrou noc!“

Elena hlučně zabouchne. Rozhostí se ticho.

Noc je krátká a chladná. Sprcha nefunguje ani ráno. Poznamenávám, že jsme udělali dobře, že jsme spali oblečení. Gobert mě prosí, abych si vyměnil aspoň ponožky. Elena v recepci nám vysvětluje, jak se dostaneme na úřad, kde se vyřizují novinářské akreditace. Ve vytopené Dacii trochu ožíváme.

Luhansk, jako spousta dalších ukrajinských měst, byl za druhé světové války srovnaný se zemí. Dnes většinu zdejších staveb tvoří budovy z holého betonu, sestavené po válce z prefabrikovaných panelů vyrobených tři tisíce kilometrů odtud. O tom, že tu město stálo i před vpádem Němců, svědčí jen pár polorozpadlých chalup, krčících se mimo hlavní třídy. Po podepsání příměří v září ostřeluje ukrajinské dělostřelectvo centrum města jen zřídka, všechny ulice však nejsou stopy letního bombardování. Odhaduje se, že za nejtuzších bojů z města utekla skoro polovina ze čtyř set tisíc obyvatel. Někteří odešli do Ruska, jiní do Kyjeva, ale většina se zase vrátila, přitáhl je zpět přelud neexistujícího příměří, a tak se v sutinách znovu objevuje život.

Zastavujeme na křižovatce, abychom si udělali pár snímků. V místech, kde bývala tržnice, si promrzlé ženy postavily improvizované stánky a nabízejí vojákům hlídkujícím podél bulváru zeleninu a koblihy. Naproti je McDonald's „zavřený na neurčito“, bábušky si nahřívají staré kosti u zapálené popelnice. Chladným vzduchem se nese smrad škvářeného plastu. Skupina techniků zavěšených ve vzduchu nad námi opravuje dráty vysokého napětí. Obloha nad nimi je jako obrovský betonový panel.

„Régis je v Doněcku kvůli volbám,“ říká Gobert, když si znovu sedá za volant, „zítra odpoledne za náma přijede.“

„Pořád to tam má vyhraný Zacharčenko?“

„Měl by to bez problémů zvládnout, podporuje ho Kreml.“

„Pořád nemůžu pochopit, jak se chlapovi jako on mohlo podařit vystoupat tak vysoko? Vždyť před válkou, ještě před třemi měsíci, to byl obyčejnej elektrikář...“

„Jo, ale už tenkrát patřil k proruským aktivistům. A podle toho, co se říká, byl velkej fanda do bojových umění.“

Nechápavě se na něj podívám.

„No a?“

„Když přišla válka, dal do kupy ty největší magory z MMA klubu, opatřili si kvěry a sestavili prapor. Stačilo pár týdnů a byla z něj největší bojující jednotka Doněcký lidový republiky.“

„A teď ho zvolí prezidentem.“

„Jo.“

„Díky MMA klubu.“

„Když se zhroutí veškerý principy... tak to asi stačí.“

Dacia Logan míří do centra. Gobert si zapaluje cigaretu.

„Naopak o Luhansku nic nevím. Jakže se jmenuje zdejší favorit?“

Volební plakát na billboardu nad silnicí vyzývá k volbě obézního chlápka ostříhaného na ježka. Převísle tváře rámuje rybí ústa, ale rty se tváří skoro až elegantně. Chladný pohled prozrazuje vypočítavou inteligenci. Mhouřím oči a dešifruji jeho jméno.

„Plot... ní... ckij... Igor Plotnickij.“

„Nikdy jsem o něm neslyšel.“

„Jak si, Goberte, vlastně dokážeš zapamatovat ty strašný ukrajinský jména?“

„Za nějakou dobu si zvykneš. Párkrát si to řekni nahlas a nakonec si to zapamatuješ.“

Plotnickij. Plotnickij. Plotnickij.

4.

Úřad vlády Luhanské lidové republiky sídlí v ohromném štukovém dortu. Světlejší skvrna uprostřed fasády dosud naznačuje, kde ještě před pár měsíci visel ukrajinský státní znak. Rozbitá okna jsou vyplněná kartony z krabic, špinavě bílá zeď je posetá nespočtem stop po střelách. Na probořeném prostranství před budovou stojí pod separatistickými vlajkami četa vojáků. Válka se ke stalinskému slohu moc hodí.

Po mramorovém schodišti uvnitř se dostáváme do chodby osvětlené neduživou zářivkou. Na zdech visí mapy Donbasu a dětské kresby. Milicionář usazený v křesle se samopalem na klíně listuje novinami. Všechny děti nakreslily tanky a slunce. Tisková mluvčí Táňa nás zve

do své kanceláře, kde máme vyřídit formality – podepsat stoh dokumentů, odpovědět na pár indiskrétních otázek, čestně se zavázat, že budeme „vykonávat svou práci důstojným způsobem, respektovat profesní etiku a *politickou korektnost*“.

Čtvrt hodiny nato vycházíme s akreditacemi. Odteď jsme se Sébastienem oficiálně oprávnění přinášet zprávy o prezidentských volbách z prezidentských voleb v Luhanské lidové republice pro „Radio Frans“ a „Novel Observateur“. Táňa říkala, že se ve škole učila dva roky francouzsky.

„Viděls? V rohu byla krysa v kleci...“

„Umírám zimou,“ skáče mi do řeči Sébastien. „Nezajdem na kafe?“

„Počkej, udělám si fotku.“

Vítr nám k nohám přihnál chumel listí. Na náměstí pod platany, výbuchy svlečenými do naha, stojí nefunkční fontána. Na dně bazénku zaházeném odpadky houstne dešťová voda. Brzy zmrzne. Uklízím foťák a nasazuji si čepici. Další poryv větru nás postrkuje zase do kroku.

5.

Lednice v pokoji bzučí jako třicetikilový komár. Sébastien tvrdě spí. Umírám žízní, ale přestože v téhle čtvrti moc hlídek nechodí, je nemyslitelné jít po zákazu vycházení ven. Vstávám z gauče, jdu do koupelny, chvíli pozoruji zažloutlou vodu tekoucí z kohoutku a s vyprahlým hrdlem se jdu zase posadit. Snažím se, aby péra v kanapi co nejméně zavržala. Znovu otvírám notebook a pokračuji v hledání tam, kde jsem skončil.

VKontakte je po všech stránkách dokonalá kopie Facebooku: volbou barev, grafikou, „zdí“, možností chatovat, tvořit skupiny, dávat lajky. Stejně jako jeho americký starší bráška vznikl na univerzitní půdě a poté se na popud svého mladého a geniálního tvůrce rozšířil do celé společnosti. Pavel Durov se narodil v roce 1984 stejně jako Mark Zuckerberg. Stejně jako on je vegetarián, bohatý až běda a ve volném čase mecenáš. Jsme však v Rusku, a tak zde všechna srovnání končí. V roce 2014 Pavel Durov odmítl zablokovat stránku opozičního politika

a poskytnout FSB (ruské tajné bezpečnostní službě) informace o členech proukrajinských skupin. Představenstvo jeho firmy ho odvolalo z funkce. Na nátlak úřadů přijímá výměnou za velkorysou investici do cukrovarnického průmyslu jednoho malého souostroví v Karibiku tamní občanství, balí si kufry a navždy opouští Rusko.

Od počátku války tuto sociální síť masivně využívají proruské síly, vyvěšují zde fotky a videa ze svých válečných počinů. Na VKontakte se pějí chvalozpěvy na jednotky s neotřelými názvy, z nichž bojový zápal a charisma velitelů učinily hotové celebrity. Na prvním místě se zmiňme o praporu Sparta velitele „Motoroly“, malého chlapíka se zkaženými zuby, jehož svatba s krásnou Jelenou v létě, v období nejtvrdějších bojů, odstartovala „bulvarizaci“ válečných velitelů. Vedle něj jmenujme i jeho druha v útoku na letiště v Doněcku, velitele praporu Somálsko „Giviho“, krásného, hyperaktivního chlapce, který se proslavil šíštěním a konzumací amfetaminů. Poslední informaci samozřejmě berme s rezervou, vysvětlovala by však jeho sklony střílet po svých mužích ráno místo budíčku nebo sebevražednou odvalu při projížďkách po frontové linii vestoje na čtyřkolce bez přilby a neprůstřelné vesty. Před měsícem se na YouTube objevilo video, na němž s bohorovným klidem pokouje uprostřed minometné palby, zaznamenalo přes padesát tisíc zhlédnutí a přitáhlo nové sponzory z Moskvy. Obraz by nebyl úplný bez neústupných fanatiků z brigády Přízrak, zbožných bojovníků z Ruské pravoslavné armády, vojáků havířů z Hornické divize, donských kozáků, Jednotky 404, složené z komunistů technofilů, a celé hromady zahraničních dobrovolníků bojujících pod srbskou, maďarskou, italskou, francouzskou, německou, španělskou, a dokonce i brazilskou vlajkou. Fanoušci jednotek se shání po tričkách, samolepkách, plakátech či hrnkách se znakem svého oblíbeného praporu stejně zapáleně, jako by se jednalo o suvenýry fotbalových klubů. A několik dní už obzvlášť velké vzrušení vyvolává jedno video mezi tisícovkami příznivců nejpopulárnějšího luhanského válečného pána – velitele Batmana.

Záběry jsou staré čtrnáct dní. Velitel Alexandr Bednov alias „Batman“ na nich v doprovodu tělesných strážců kráčí k cihlovému domu v centru Luhansku, aby ohlásil svou kandidaturu ve volbách. Do cesty se mu staví dva ozbrojení muži. Rozhovor nabírá na hlasitosti, jeden

z hlídkujících vojáků odjišťuje kalašnikov, střílí do vzduchu a křičí: „Zákaz vstupu!“ Chvilíčka napětí. Velitelovi tělesní strážci vytahují zbraně, všichni se vzájemně překřikují. „Mám rozkazy! Nevstupujte dovnitř!“ křičí hlídkující voják. Batman svým mužům nařizuje, aby se stáhli a vyhnuli se krveprolití. „Tohle je ta vaše demokracie?“ řve jeden z nich. „Tak tohle je demokracie podle Plotnického?!“

Tlaková vlna otřeše okny našeho pokoje. Sébastien vzdychne a převalí se v posteli. Večer znovu začalo bombardování, nejdřív v dálce, ale postupně se exploze přibližují. Hrozí, že internetové připojení dlouho nevydrží. Rychle se vracím na VKontakte, na stránku praporu Batman. V jednom postu se uvádí: „Pro tisk: volejte Kocouroví“ a následuje telefonní číslo. Další, ještě silnější výbuch rozvibruje okna. Přepisuji si číslo do notýsku a jdu si lehnout. V posteli mi dlouho trvá, než usnu. Počítám exploze. Když konečně ustanou, ticho mě zaskočí jako ledová koupel.

6.

Už hodně dávno staré dobré město Luhansk nezažilo v ulicích tolik lidu. Na náměstí, kde se o svátcích konají ohňostroje, mává teple oblečený dav barevnými balonky před koncertní scénou, postavenou pro tuto příležitost. Vojenská dodávka přiváží zpěvačku v kožichu Dědy Mráze, za hromového potlesku palčáků šplhá na pódium. Bezzubé úsměvy se třpytí zlatem. Vika Cyganova se na jevišti zatočí, přikládá mikrofon k ústům a rozpaluje publikum pozdravem: „Ahoj, statečný Luhansku!“ Pronikavé tóny akordeonu prořezávají reprobedny. Obloha se protrhla, chumelí. První letošní sníh. Bábušky podupávají do rytmu. Gobert nadává kvůli pneumatikám.

Chytám Sébastiena za rukáv a odvádím ho na konec náměstí, kde se klikatí dlouhá fronta u vchodu do divadla Pavla Luspekajeva, zdejšího rodáka a kulhavé legendy sovětského filmu. Uvnitř se pod štukovými stropy rozléhá hlomoz stovek lidí. Za řadou stolů pokrytých volebními lístky sedí ženy. Plenty ve vedlejší místnosti střeží ozbrojenci. Gobert zapíná diktafon a nahrává si zvukovou kulisu pro svou reportáž:

„Ukrajinci prý připravují atentát, aby narušili průběh voleb...“ „Jsou to fašisti!“ „Serjožo, pojd' sem!“ „Odvoleno!“ „Dcera se odstěhovala do Kyjeva, podle ní je to hodně znepokojivý...“ „Další volič!“ „Kohos volil?“ „Serjožo! Řekla jsem, že budeš čekat tady se mnou!“ „Doufám, že odvolíme dřív, než skončí koncert...“ „Ne, pane, nemůžete volit bez občanského průkazu...“ „Plotnickij je moc tlustej na to, aby byl poctivej...“

Muži v bekovkách trpělivě stojí namačkaní ve frontách, zdraví se herdami do zad, pokřikují na ženy zabalené v kožiších. Strkají se lokty a pomaličku postupují. Někteří tu přešlapují už tři hodiny.

„Serjožo, že ti jednu vrazím!“ „Nazdar, Natašenko!“ „Přišel jste o doklady při požáru? Musíte do kanceláře, tam vám řeknou, co se dá dělat... Ne, nový ukrajinský pas určitě ne...“ „Promiňte, spletla jsem si vás s Natašenkou...“ „Vy jste Francouz?“ „Ve Slavjansku prý ukřižovali dítě. A chudinku matku potom vláčeli za tankem!“ „Vyřídte Mitterrandovi, že strašně trpíme...“ „Hromadný hroby, který našla u sebe na zahradě!“ „Co? Vy už nemáte Mitterranda?“ „Další!“

Gobert se znovu vynořuje, procházíme davem zpátky. Venku přestalo sněžit, Vika Cyganova dozpívala kozáckou písničku a načíná svůj zatím poslední vlastenecký hit v duetu s ruským YouTuberem, který se přechodně zdržuje v Luhansku:

*Rusko je nedělitelné,
je to nekonečná zem,
od Luhansku až ke Kremlu
se rozkládá moje matka vlast!*

Před sedmdesáti lety objížděl východní frontu Alexandrovův soubor písní a tanců, jeho členové s nasazením životů posilovali morálku vojsk, za války vystoupili více než tisíc pětsetkrát v nemocnicích, v kasárnách, na letištích i na bitevních polích. Dnes Alexandrovci koncertují v Paříži, černou práci za ně dělají YouTubeři. Lesk a bída SSSR 2.o.

*USA to vědí, NATO též,
od Aljašky až ke Kremlu
se rozkládá moje matka vlast!*

Pod sochou Lenina, jednou z mála v zemi, které ještě stojí, pohazuje hlavou do rytmu voják se zlým výrazem ve tváři. Bábušky jsou v sedmém nebi. Vika Cyganova dozpívává zasypaná květinami.

Odpoledne probíhá v podivné atmosféře strojeného nadšení, jako by se, po dobu konání voleb, všichni nutili věřit v budoucnost bez války. Po setmění stále ještě volí davy lidí ve škole ve Volnuchinu, v poslední dosud osvětlené budově v rozbořené vesničce jižně od Luhansku. Snad přítomnost druhých hřeje lidi unavené půlrokem války, kterou nikdo z nich nečekal. Dělostřelectvo za tu dobu přetvořilo zdejší krajinu. Luhanské letiště o něco dál v rovině působí dojmem, že se prostě a jednoduše zřítilo na zem.

Régis Genté, gruzínský zpravodaj deníku *Figaro*, nás konečně našel u budovy luhanské opery, změněné ve volební místnost. Přijel z Doněcku s estonským kolegou, který nám při představování vesele drtí ruce: „*Silver Meikar, Estonian TV, nice to meet you!*“

„Tak co?“ zajímá se Régis. „Jak to vypadá s volbama tady?“

„Bez bombardování, vysoká účast,“ odpovídá Gobert. „Nějaký velký přestupky jsme neviděli, čachry proběhly už předem, aby to dneska vypadalo čistě. Vážní konkurenty Plotnického očividně do voleb vůbec nepustili.“

„V Doněcku to samý. Před třemi dny zmizel jeden velitel separatistů, Igor Bezler z Horlivky, říká se mu ‚Beš‘. Prý odjel na Krym, ale nikdo ho od té doby neviděl. Znáš ho?“

Zvolna nás míjí ozbrojený muž, tváří se jako mor.

„Nedivil bych se, kdyby ho odstřelili,“ pokračuje Sébastien. „A v Doněcku volby probíhají regulérně?“

„U volebních místností se rozdává jídlo, stoupá tím účast. Nejsou tam zahraniční pozorovatelé, takže po sečtení můžou výsledky vždycky zfalšovat. Ale vím ještě o něčem dalším...“

Régis se k nám naklání s širokým úsměvem v baculatém obličejí, jako pokaždé, když se s něčím svěřuje: „Dneska ráno jsem mluvil s jedním Rusem, s chlápem z FSB. Podle něj je Doněck v pohodě, ale Moskvě se hrubě nelíbí bordel, co vládne v Luhansku. Je tady moc nedisciplinovaných skupin. Hrozí, že tu vypukne setsakramentskej úklid, jestli se to po vyhlášení výsledků nesrovná...“ Gobert přisvědčuje: „Budeme muset vypovídat nějaké nespokojence. *Come now, let's have a look at this election.*“